

SÄNKTA TRÖSKLAR

| **SPACESCAPE** |

BIRTHE & PER
ARWIDSSONS
STIFTELSE

| Riksidrottsförbundet |

Så får vi öppnare och mer inkluderande idrottsanläggningar
250605

A child with dark hair, wearing a teal long-sleeved shirt and dark pants, is riding a black scooter on a dark asphalt surface. The surface is marked with numerous white, curved lines that create a sense of motion and depth, resembling a running track or a stylized road. The child is positioned in the upper left quadrant of the frame, facing away from the viewer and slightly to the right. The text "Idrotten är ett verktyg för att bygga gemenskap" is overlaid in the center-right area in a white, sans-serif font.

"Idrotten är ett verktyg för att bygga gemenskap"

SAMMANFATTNING

På uppdrag av Arwidssonstiftelsen och Riksidrottsförbundet har Spacescape undersökt vilka trösklar som barn och unga i områden med socioekonomiska utmaningar upplever för att delta i föreningsidrott, trots relativt god tillgång till idrottsanläggningar (Spacescape, 2025). Syftet är att identifiera hinder för deltagande kopplat till utformning och användning av den byggda miljön samt lyfta fram goda exempel på hur idrottsmiljöer kan utformas för att sänka trösklar och öka delaktighet i idrottsrörelsen. Studien baseras på 15 intervjuer med representanter från kommuner, idrottsföreningar och organisationer. En fallstudie av bokningsdata från sex stadsdelar med socioekonomiska utmaningar i Göteborg, Malmö och Botkyrka kommun har genomförts i syfte att studera om lokala idrottsföreningars tillgång till anläggningstider tycks utgöra en tröskel.

FYRA TYPER AV TRÖSKLAR

Fyra typer av trösklar har identifierats: mentala, strukturella, fysiska och organisatoriska.

Mentala trösklar handlar om barns och ungas uppfattningar om idrottsmiljöerna: om de känner till dem, vågar ta plats och känner att de får vara där. Isolerade ytor, tydliga regler och brist på känsla av ägandeskap kan skapa osäkerhet, särskilt hos unga tjejer.

Strukturella trösklar utgår från socioekonomi, kulturella normer och trygghetsfrågor. Föräldrars ekonomiska resurser, arbetstider, språk och föreningserfarenhet påverkar både deras engagemang och barnens möjligheter till deltagande.

Fysiska trösklar omfattar anläggningars placering, brist på grundläggande faciliteter (som toaletter och förråd) och avsaknad av flexibla lokaler. Många anläggningar ligger i isolerade lägen, dit barn inte kan eller får ta sig självständigt.

Organisatoriska trösklar inkluderar bristande kunskap om bokningssystem, hög konkurrens om attraktiva tider och svag samverkan mellan skola, kommun, föreningsliv och civilsamhälle.

SVÅRT ATT DRA SLUTSATSER OM UTTRÄNGNINGSEFFEKTER

Fallstudien av bokningsdata visar att frågan är komplex. Kvaliteten på kommunernas data varierar, vilket påverkar analysens räckvidd. Graden av lokal aktivering av barn och unga i valda stadsdelar varierar stort när ett begränsat antal anläggningar jämförs. Även om inga genomgående utträngningseffekter påvisas, finns återkommande exempel där majoriteten av tider bokas av idrottsföreningar som främst aktiverar barn och unga i andra delar av staden. För att kommuner ska kunna ta informerade beslut kring fördelning av tider krävs ändamålsenlig datainsamling och analys.

GODA EXEMPEL FRÅN SVERIGE OCH DANMARK

Det finns många goda exempel på hur trösklar kan sänkas. De inkluderar flexibla och inbjudande miljöer (t.ex. Herning fotbollsexperiment, Spor10), initiativ med fokus på tjejer (t.ex. Rågsveds motorikbana, LOA-fondens "Plads til piger") och lokal samverkan som tar tillvara befintliga lokaler i goda lägen (t.ex. Skate Nation, "Skola som arena").

SÅ SÄNKER VI TRÖSKLARNA

Här föreslås fyra rekommendationer för att sänka trösklar till idrottsanläggningar i områden med socioekonomiska utmaningar:

Var nära barnen Anläggningar bör lokaliseras där barn och unga redan rör sig – i närheten av skolor, bostäder och centrum. Närhet minskar behovet av transport, vilket är särskilt viktigt i områden där föräldrar har begränsade resurser.

Bjud in alla Utformningen av anläggningen ska signalera att alla är välkomna. En tydligt markerad entré bjuder in till inomhushallar, medan mjuka gränser fungerar bättre utomhus. Lekfulla element, sittplatser och synliga aktiviteter skapar liv som gör att tröskeln att kliva in sänks.

Samla aktiviteter Kombinera olika idrotter, lek, kultur, café och sociala ytor. Det skapar liv och möten mellan olika grupper och blir potentiellt en plats som även föräldrarna känner till och använder. Flexibla lokaler, tillgång till förråd och grundläggande service (som toaletter och vatten) är avgörande.

Var en god värd Tydlig information, bemanning och enkla bokningssystem gör det lättare för mindre idrottsföreningar att använda ytor.

Genom att integrera fysisk aktivitet i samhällsplanering och arbeta med både arkitektur, organisation och innehåll kan idrottsanläggningar göras mer inkluderande. Helhetssyn och samarbete mellan aktörer är avgörande för att sänka trösklarna och öka delaktigheten i idrottsrörelsen.

INNEHÅLL

Sammanfattning.....	0
---------------------	---

Bakgrund	2
----------------	---

DAGENS TRÖSKLAR	7
------------------------	----------

Mentala trösklar	8
------------------------	---

Strukturella trösklar	9
-----------------------------	---

Fysiska trösklar	10
------------------------	----

Organisatoriska trösklar	11
--------------------------------	----

FALLSTUDIE BOKNINGSDATA	13
--------------------------------	-----------

GODA EXEMPEL	19
---------------------	-----------

Den "danska modellen"	20
-----------------------------	----

Spor10.....	21
-------------	----

Rågsveds motorik- och dansbana	22
--------------------------------------	----

Skatenation på Tensta träff	23
-----------------------------------	----

Wahlbeckshallen.....	24
----------------------	----

"Skola som arena"	25
-------------------------	----

Botkyrkas närhetsprincip.....	26
-------------------------------	----

SÅ SÄNKER VI TRÖSKLARNÄ	27
--------------------------------	-----------

Var nära barnen.....	28
----------------------	----

Bjud in alla	29
--------------------	----

Samla aktiviteter	30
-------------------------	----

Var en god värd	31
-----------------------	----

DISKUSSION	34
-------------------	-----------

REFERENSER	36
-------------------	-----------

MEDVERKANDE

Anna Köning Jerlmyr, Arwidssonstiftelsen
--

Anna Charlotta Johansson, Arwidssonstiftelsen

Yafet Lemessa, Riksidrottsförbundet

Jonnie Nordensky, Riksidrottsförbundet
--

Karin Lobo Lundgren, Spacescape

Alexander Ståhle, Spacescape

William Öman, Spacescape

Moa Rydell, Spacescape

BAKGRUND

Fysisk aktivitet och deltagande i idrott är av stor betydelse för både folkhälsa och social inkludering. Idrottslivet kan fungera som en bro mellan olika grupper i samhället och skapa sammanhållning, trygghet och möjligheter för personlig utveckling.

Riksidrottsförbundet har ett uttalat mål att medlemmarna år 2035 ska spegla samhällets sammansättning. Därmed ska möjligheterna att träna, tävla och engagera sig i en idrottsförening inte vara beroende av individens ekonomiska förutsättningar eller hemvist. Analyser av idrottsrörelsens verksamhet visar tydligt att så inte är fallet idag.

DELTAGANDE I FÖRENINGSIDROTT HÄNGER IHOP MED SOCIOEKONOMI

Diagrammet till höger visar spridningen av barn och unga som mottar lokalt aktivitetsstöd (LOK-stöd) fördelat på områdestyper med olika socioekonomiska förutsättningar. LOK-stödet delas ut till idrottsföreningar som aktiverar barn och unga mellan 7 och 25 år. Staplarna visar ett tydligt samband mellan olika områdens socioekonomiska status och deltagandet i föreningsidrott. I områden med mycket goda socioekonomiska förutsättningar finns en högre andel föreningsaktiva barn och unga (rosa staplar) än i riket som helhet (0 %-linjen). Det omvända gäller i områden med stora socioekonomiska utmaningar (svarta staplar). Detta trots en relativt god tillgång till idrottsanläggningar i bostadsområden byggda mellan år 1960-1980, som ofta sammanfaller med områdestyp 1-2, jämfört med områden byggda tidigare eller senare (Spacescape, 2025).

LÄGST DELTAGANDE BLAND FLICKOR I OMRÅDEN MED STÖRST SOCIOEKONOMISKA UTMANINGAR

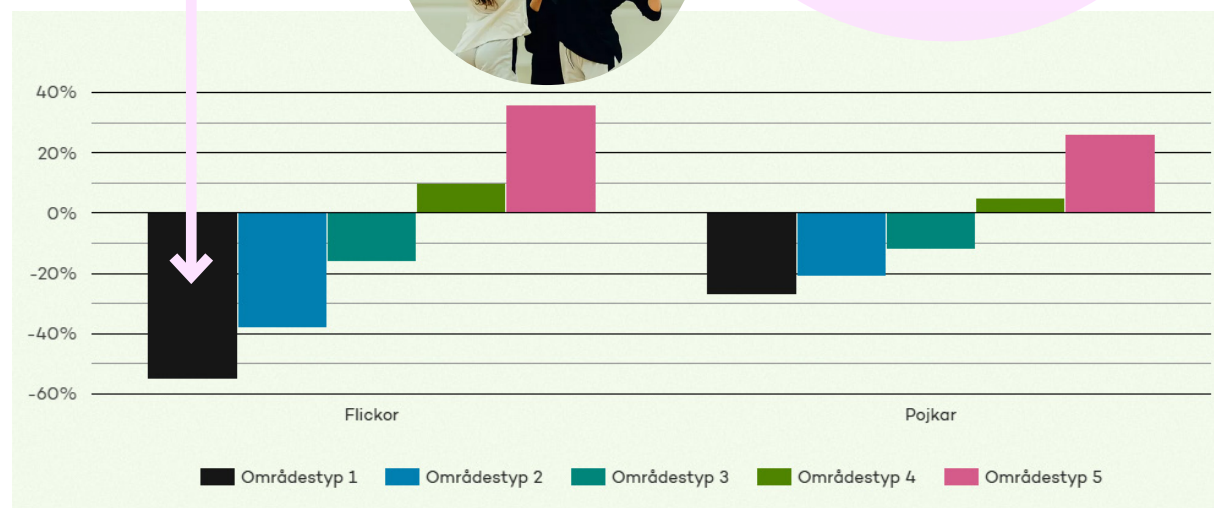
När tabellen nedan studeras blir det tydligt att lägst deltagande i föreningsidrott återfinns bland flickor i områden med stora socioekonomiska utmaningar (svart stapel till vänster). Där "saknas" alltså mer än varannan flicka i föreningsidrotten, i relation till hur det ser ut i riket i stort (Riksidrottsförbundet, 2023).

FIGUR 1: LOKALT AKTIVITETSSTÖD PER SOCIOEKONOMISK OMRÅDESTYP

Procentuell avvikelse från förväntat antal idrottande barn och ungdomar (lokalt aktivitetsstöd 7-25 år) per områdestyp år 2021. Områdestyper från Delegationen mot segregation (Delmos) och SCB. 1 = Område med stora socioekonomiska utmaningar, 2 = Område med socioekonomiska utmaningar, 3 = Socioekonomiskt blandade områden, 4 = Områden med goda socioekonomiska förutsättningar och 5 = Områden med mycket goda socioekonomiska förutsättningar.

Källa: Riksidrottsförbundet, 2023

SYFTE

Denna studie görs på uppdrag av Arwidssonstiftelsen och Riksidrottsförbundet. Syftet är att öka förståelsen för vilka hinder barn och unga i områden med socioekonomiska utmaningar upplever för att använda idrottsanläggningar. Vidare att samla goda exempel på hur utformning av anläggningar har lyckats sänka trösklar och i förlängningen öka deltagandet inom idrottsrörelsen.

Detta har undersökts genom följande frågeställningar:

- Vilka hinder upplever barn och unga i områden med socioekonomiska utmaningar för att använda idrottsanläggningar idag?
- Finns det goda exempel på när användningen ökat till följd av ändrad utformning?

Studien riktar sig till tjänstepersoner i kommuner, fastighetsägare och föreningslivet.

AVGRÄNSNINGAR

Fokuset för denna studie ligger på den byggda miljön och utformningen av anläggningar och idrottsmiljöer för ökad föreningsdelaktighet. Studien i sig har dock visat att det är svårt att helt särkoppla insatser som görs för att öka rörelse mer generellt, platser för egenorganiserad idrott och idrottsutövande inom en förening på en specifik anläggning. Hur vår fysiska planering kan skapa förutsättningar för rörelseglädje och möjliggöra aktiviteter bortom de traditionella sporterna bör ses som en del i steget mot ökat organiserat idrottsutövande. Till det tillkommer också frågan om läge, hur vägen till anläggningen ser ut och hur du bjuds in att delta väl på plats.

-
- Vilka hinder upplever barn och unga (i områden med socioekonomiska utmaningar) för att använda idrottsanläggningar idag?
 - Finns det goda exempel på när användningen ökat till följd av ändrad utformning?

METOD

För att undersöka möjliga trösklar och möjliggörare för att aktivera barn och unga i områden med stora socioekonomiska utmaningar har en serie av intervjuer och en fallstudie med analys av bokningsdata genomförts.

INTERVJUER

Totalt har 15 intervjutillfällen med 22 informanter genomförts. Vid vissa tillfällen deltog alltså mer än en informant. Metoden var semistrukturerad där informanterna fick tillgång till frågeställningar innan intervjutillfället.

En variation av aktörer bjöds in för att representera olika perspektiv på de övergripande frågeställningarna. I brist på barns egna upplevelser valdes dessa ut för att kunna återge en bred bild av utmaningar och möjligheter. Under intervjutillfällena representerades följande aktörer:

- 4 kommuner
- 3 RF-SISU-distrikt
- 5 idrottsföreningar
- 2 organisationer
- 1 forskare

FALLSTUDIE

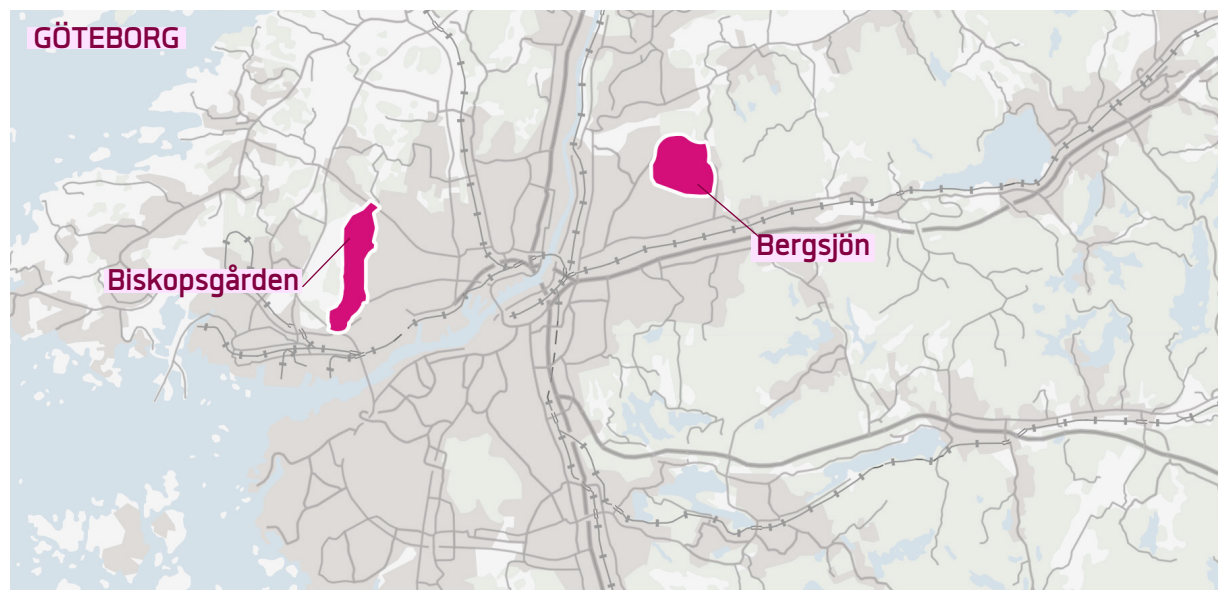
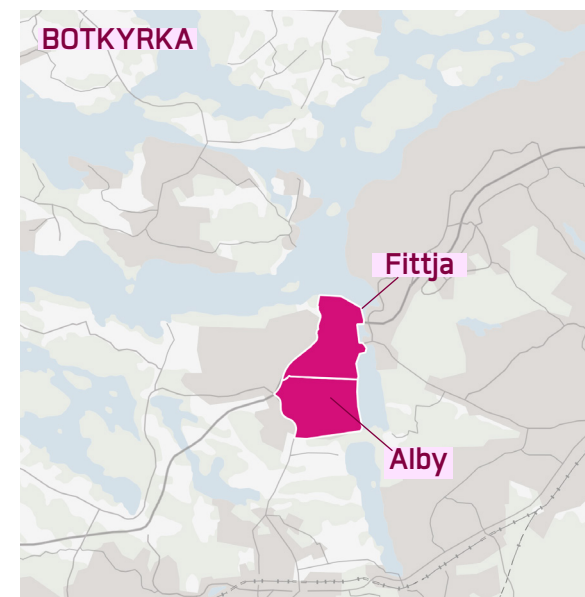
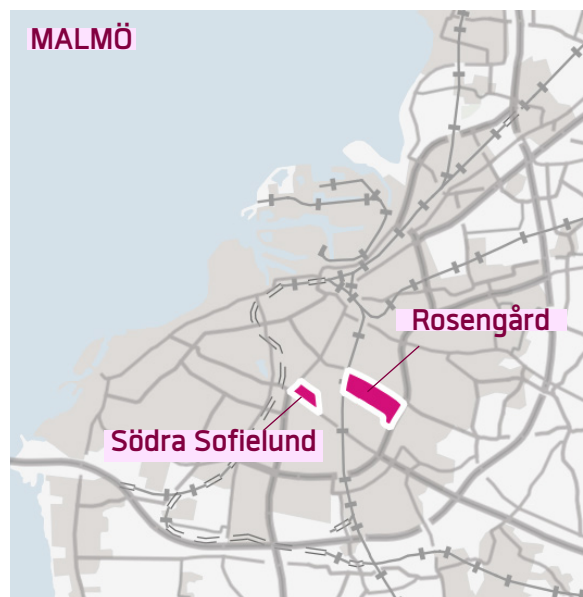
För att studera exempel på hur anläggningar i områden med socioekonomiska utmaningar använts har en fallstudie i Botkyrka kommun, Göteborgs stad och Malmö stad genomförts. I varje kommun har bokningsdata från anläggningar i två stadsdelar analyserats med fokus på hur ofta och av vilka aktörer anläggningarna bokats. Levererad bokningsdata täcker helåret 2024.

Syftet var dels att förstå generell bokningsgrad i dessa stadsdelar, dels att förstå huvudsakligen de förekommer eventuella utträngningseffekter. Med utträngningseffekter menas att barn och unga tillhörande mer resursstarka föreningar och bostadsområden tilldelas tider på anläggningar i områden med stora socioekonomiska utmaningar och därmed konkurrerar ut föreningar som aktiverar barn och unga lokalt.

URVAL AV STADSDELAR

Urvalet av områden gjordes utifrån kriterierna att stadsdelarna skulle ingå i områden med stora socioekonomiska utmaningar och uppvisa låga antal barn och unga per 100 invånare som mottar lokal- och aktivitetsstöd. I övrigt har kommuner valts ut som har möjlighet att via sina bokningssystem plocka ut data per anläggning.

- Biskopsgården (Göteborgs stad)
- Bergsjön (Göteborgs stad)
- Rosengård (Malmö stad)
- Södra Sofielund (Malmö stad)
- Alby (Botkyrka kommun)
- Fittja (Botkyrka kommun)

UTVALDA STADSDELAR FÖR FALLSTUDIE I MALMÖ, BOTKYRKA OCH GÖTEBORG

DATAKÄLLOR

Analysen bygger på tre huvudsakliga datakällor. Kommunerna har delat med sig av sina bokningsregister, inkluderande bokade timmar per förening och anläggning samt bokningsgrad per anläggning. Vidare har de tillhandahållit organisationsnummer tillhörande föreningar som bokar anläggningar i kommunen. Till sist även Riksidrottsförbundets anonymiserade medlemsdata med geografisk fördelning av föreningsaktivas hemområden (RegSo).

AVGRÄNSNING OCH BORTFALL

Vid sammankoppling av de tre datakällorna har det skett ett visst databortfall. I samtliga kommuner har det förekommit föreningar i bokningsregistren som inte återfinns i listorna med organisationsnummer. Dessa organisationsnummer är nödvändiga för att vidare hämta relevant geografiska data från Riksidrottsförbundets medlemsdata. Även i det steget

förekom ett visst bortfall i form av föreningar som inte är kopplade till idrottsrörelsen. Inget vidare kan sägas om huruvida dessa föreningar aktiverar barn och unga.

Den primära bristen i dataunderlaget härstammar således från glappet mellan kommunernas bokningsregister och deras underlag med organisationsnummer kopplade till föreningar som bokar deras anläggningar.

Med vetskapen om detta bortfall av data beräknades en täckningsgrad, definierad som andelen bokad tid som kan härledas till föreningar med komplett kopplingsbar data (bokningsinformation + hemområde) jämfört med anläggningens totala bokade tid. Denna täckningsgrad är ett mått på hur väl dessa föreningar kan representera den verkliga användningen.

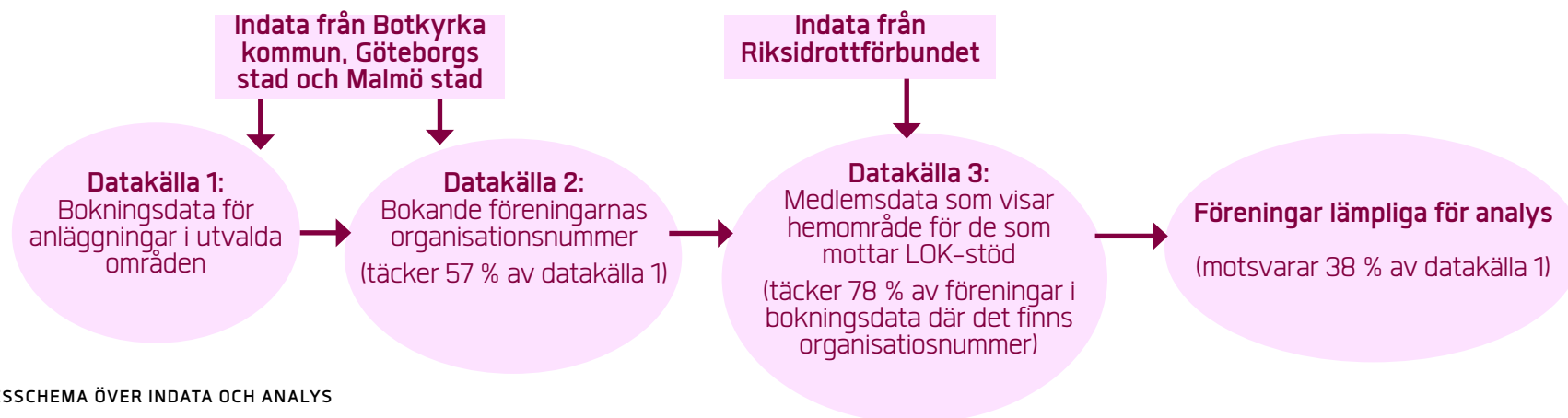
I fallstudien har endast anläggningar med en täckningsgrad över 70 procent studerats närmare, vilket efter bortfallet innebär 19 av 43 anläggningar.

Viktigt att poängtera är även att hemområden speglar medlemmars bostadsområden på aggregerad nivå. Det gör det omöjligt att koppla individer till anläggningar och därför görs analysen utifrån antagandet att den geografiska fördelningen av medlemmarna i en förening gäller för alla anläggningar som föreningen bokar.

Begreppet lokal aktivering används som ett indikativt mått på inkludering. Det visar andelen barn och unga som nyttjar en anläggning och vars hemområde sammanfaller med, eller gränsar till, det utsatta område anläggningen ligger inom eller i anslutning till.

Den data som använts är avgränsat till kvaliteten som kunnat tillhandahållas av respektive kommun. Detta innebär att det kan finnas okända variationer emellan vilket innebär att jämförelser av anläggningar i olika kommuner kan vara missvisande.

Resultatet av fallstudien presenteras på sida 13.

FLÖDESSCHEMA ÖVER INDATA OCH ANALYS

Figuren ovan visar de tre datakällor som ligger till grund för analysen av bokningsdata och geografisk fördelning.

I följande kapitel presenteras de trösklar som framkommit under genomförda intervjuer. Fokuset ligger på barn och unga i områden med socioekonomiska utmaningar. Trösklarna samspelar i hög grad med varandra, men har delats in i följande fyra teman:

- Mentala trösklar
- Strukturella trösklar
- Fysiska trösklar
- Organisatoriska trösklar

DAGENS TRÖSKLAR

MENTALA TRÖSKLAR

Nedan presenteras det resultat från intervjuerna som kan kategoriseras som mentala trösklar. Gemensamt för dessa är individens uppfattning av idrottsmiljöerna och hur de själva förhåller sig till dessa. Känner jag till platserna? Är de till för mig? Vågar jag ta plats där?

ISOLERAD YTA

Flera informanter lyfter mentala trösklar som ett hinder, särskilt för unga tjejer. Isolerade ytor med linjer, regler och ett förväntat beteende kan fungera avskräckande för barn och unga. Även traditionella föreningsformer med fokus på tävling kan ge motsvarande reaktion. Detta resonemang förstärks även av forskning som visar att traditionella idrottsanläggningar på ett tydligt sätt manifesterar "inbäddade förväntningar" som du antingen går med på eller avstår helt ifrån, utifrån vad du tror att du klarar av (Tangen, 2004).

ÄGANDESKAP OCH NORMER

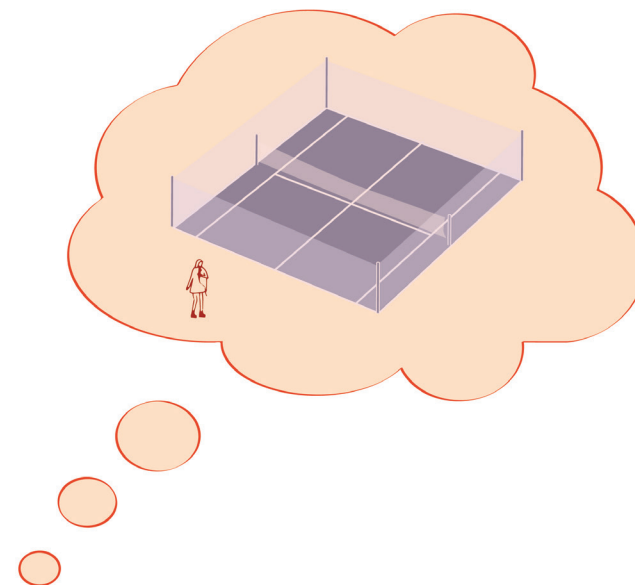
Informanterna vittnar också om att många barn och unga upplever en brist på känsla av ägandeskap på olika platser. Deltagarna i intervjuerna upplever en tydlig skillnad mellan barn och unga med olika socioekonomiska förutsättningar och framför allt mellan tjejer och killar. Tjejer upplever i lägre utsträckning att de kan ta en plats i anspråk genom att nyttja den, speciellt om killar är närvarande.

Studier av skolgårdar och barns fysiska aktivitet har visat att små skolgårdar med färre funktioner främst aktiverar pojkar. Större skolgårdar med fler funktioner aktiverar istället flickor och pojkar i samma utsträckning, då konkurrensen är och upplevs som mindre (Göteborgs stad, 2014).

PLATSKÄNNEDOM

Frågan om bristande platskännedom som ett hinder varierar i intervjuerna. Vissa menar att barn och unga i områden med större socioekonomiska utmaningar har mer begränsade rörelsemönster och låg kännedom om vilka anläggningar som finns att tillgå i det egna bostadsområdet. Andra menar att kännedomen är relativt hög och att det snarare handlar om huruvida du som individ känner att du får, kan eller vill använda platsen.

Gemensamt för informanterna är dock att de ser att föräldrarnas platskännedom generellt är låg, vilket påverkar om de använder platserna tillsammans med sina barn och i förlängningen deras benägenhet att släppa iväg sina barn till samma plats.

"Det är få som känner
'Jag har rätt att vara
här och jag vill vara
här'"

STRUKTURELLA TRÖSKLAR

Här presenteras de frågor som lyfts i intervjuerna som relaterar till strukturella trösklar. Dessa berör både konsekvenser av sämre socioekonomiska förutsättningar men också kulturella förväntningar, normer och generell otrygghet i bostadsområdena.

SOCIOEKONOMI

Enligt informanterna sätter föräldrarnas socioekonomiska förutsättningar inte bara ramar rent ekonomiskt, kopplat till kostnader för avgifter, material och resan till och från anläggningen. Arbetstider, erfarenhet av föreningsliv och språk beskrivs som faktorer som påverkar både barns rörelsefrihet och föräldrarnas möjliga engagemang. Kontrasterna mot förutsättningarna i områden med goda eller mycket goda socioekonomiska förhållanden gör att skillnader etableras och förstärks tidigt, vilket barnen kan vara väl medvetna om.

När idrottsföreningarna erbjuder aktiviteter till barnen är en återkommande fråga "kostar det något att vara med?". Trots att flera aktiviteter är kostnadsfria finns en medvetenhet om föräldrarnas ekonomiska begränsningar. Även om idrottsföreningarna täcker avgifter för deltagande tillkommer ofta kostnader för material så fort idrotten blir organiserad.

KULTUR OCH NORMER

Flera av informanterna påpekar att avsaknaden av unga tjejer i hög grad är en strukturell och kulturell

"Kostar det något att vara med?"

fråga. Statistik visar att barns rörelsefrihet vanligtvis ökar i takt med åldern (NTF, 2017), medan omvända mönster förekommer bland denna målgrupp. Flera informanter menar att unga tjejer i högre utsträckning än pojkarna förväntas hjälpa till med hemmet och fokusera på studier samtidigt som de blir mer begränsade i sitt umgänge.

Normer och kulturella trösklar uppstår också i frågan om ledare, där både unga tjejer och föräldrar känner sig mer trygga om föreningen kan erbjuda kvinnliga sådana. Flera idrottsföreningar vittnar om att rekrytering av kvinnliga ledare och förebilder har gjort störst skillnad för delaktigheten bland unga tjejer. På vissa anläggningar erbjuds också träningstillfällen där endast tjejer är tillåtna för att tillmötesgå denna tröskel.

GENERELL OTRYGGHET

Generell otrygghet i områden med hög kriminalitet påverkar i hög grad barns och ungas rörelsefrihet. Flera informanter beskriver att föräldrarna känner en stark oro för att barnen ska bli rekryterade till gängkriminalitet på vägen till eller i anslutning till idrottsanläggningarna.

"Så fort idrotten blir organiserad medför den kostnader"

FYSISKA TRÖSKLAR

Nedan presenteras de trösklar som nämnts i intervjuerna som kan kopplas till den byggda miljön, både sett till placering av anläggningar och utformning av platser eller redskap.

AVSKILDA LÄGEN OCH LÅNGA AVSTÅND

Flera informanter vittnar om att många ytkrävande anläggningar, så som stora hallar eller idrottsplatser, ofta ligger i avskilda lägen med långa avstånd från där barn och unga bor. Något som också bekräftas av forskning på ämnet (Legeby, 2024). Anläggningarna ligger ofta som små "öar" med kringytor som upplevs otrevliga och öde, dit det ofta är enklare att ta sig med bil än för ett barn att gå eller cykla. Informanterna menar att det är särskilt viktigt för unga tjejer att anläggningen ligger i ett läge som upplevs som belyst och befolkat med öppen visuell kontakt. De vill dock inte känna sig "upplysta och uttittade".

Även om fågelavståndet är relativt kort kan det vara en större bilväg som ska passeras, eller en gångväg genom en skogsdunge som upplevs otrygg, som hindrar barnen från att tillåtas gå själva.

UTFORMNING AV ENTRÉER

Frågan om entréer varierar mellan inom- och utomhusanläggningar. En tröskel för inomhusanläggningarna är att de beskrivs som slutna "skolådor" med lås, begränsade öppettider och dålig insyn om vad som pågår på insidan. Här saknas ofta en välkomnande entré som bjuder in och inspirerar de som inte redan är aktiva.

För utomhusanläggningar kan en specifik entré snarare ge motsatt effekt då det blir en tydlig "gräns" som ska passeras för att våga nyttja ytan (Book & Högdahl, 2022).

BRIST PÅ GRUNDLÄGGANDE FACILITETER

Flera kommuner och idrottsföreningar vittnar om att avsaknaden av toalett eller omklädningsrum ofta får unga tjejer att välja bort aktivitet på den aktuella ytan. Likaså bristen på sociala ytor eller ytor för passivt deltagande, så som sittplatser eller lekplats, som kan möjliggöra för en förälder att stanna kvar på platsen själv eller med yngre syskon. Ofta saknas också ytor där idrottsföreningen kan samla barnen vid sidan om den fysiska aktiviteten.

MANLIG UTÖVARE SOM NORM

Vissa informanter påpekar också att vi fortfarande planerar många anläggningar med den manliga utövaren som norm, vilket påverkar höjder, tyngder och omfång på handtag. Detta gäller exempelvis spontanidrottsplatser som utegym.

OFLEXIBLA LOKALER

Oflexibla lokaler som inte går att dela upp eller har brist på förrådsyta (för förvaring av redskap) minskar också antalet anläggningar som anses vara funktionella av idrottsföreningarna. Detta kan i sin tur bidra till den höga konkurrensen om de anläggningar som faktiskt erbjuder sådana faciliteter.

"Det är enklare för bilar än för barn att ta sig till många av de här anläggningarna"

ORGANISATORISKA TRÖSKLAR

Informanterna pekar också på organisatoriska trösklar som både belyser idrottsföreningarnas tillgång till bokningssystem och anläggningar samt bristande samverkan mellan olika aktörer.

LÅG KUNSKAP OM BOKNINGSSYSTEM

Flera informanter menar att nyetablerade idrottsföreningar, som engagerar barn och unga i områden med socioekonomiska utmaningar, har svårt att få tillgång till offentliga idrottsanläggningar i samma utsträckning som mer väletablerade och resursstarka idrottsföreningar. Som förklaring uppges bland annat låg kunskap om kommunernas olika bokningssystem, fördelningsprinciper och behovet av framförhållning.

Kommunerna har i sin tur olika förutsättningar i sina bokningssystem att följa upp hur anläggningar nyttjas och av vilka, vilket kan påverka huruvida de har möjlighet att göra aktiva val kring fördelning av tider. Olika kommuner verkar också arbeta i olika hög grad med närhetsprinciper för att påverka fördelningen av tider.

HÖG KONKURRENS OM ANLÄGGNINGAR

I takt med att föreningsidrottandet generellt gått ner i åldrarna, samtidigt som antalet träningstillfällen utökats och idrotterna får längre säsonger, har konkurrensen om idrottsanläggningarna ökat avsevärt. Det har lett till att framför allt storstäderna beskriver en anläggningsbrist under de mest attraktiva tiderna på vardagskvällar.

Konkurrensen om tider leder ibland till att idrottsföreningar och lag i mer socioekonomiskt starka områden blir erbjudna träningstider i anläggningar i områden med socioekonomiska utmaningar, där trycket inte är lika högt. Vissa informanter beskriver det som positivt att en idrottsanläggning kan skapa ett inflöde av människor som annars inte hade besökt området, medan andra vittnar om en utträngningseffekt av idrottsföreningar som aktiverar barn och unga lokalt. Det senare leder till ett missnöje bland idrottsföreningar som försöker skapa en meningsfull fritid för barn och unga i det aktuella området.

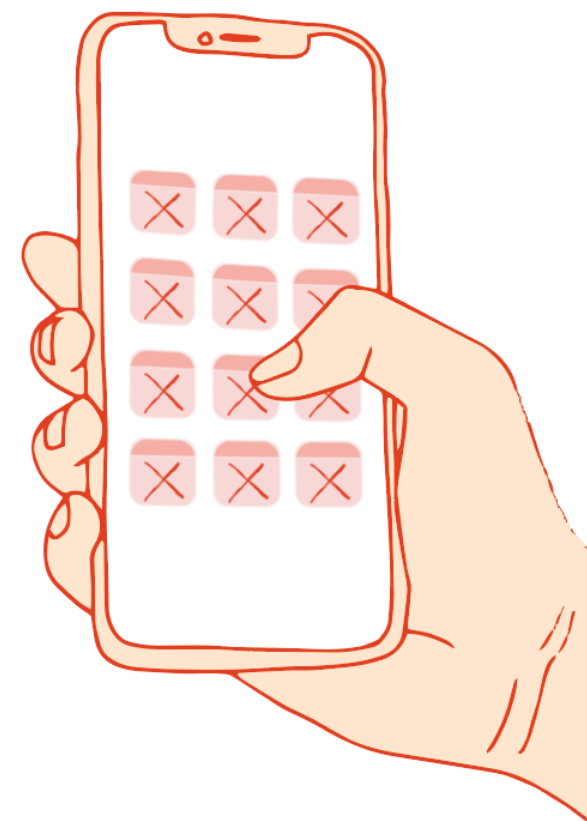
Andra informanter menar snarare att det finns ett mönster av att idrottsföreningar i mer resursstarka områden tackar nej till tider som de blir erbjudna i anläggningar som ligger i områden med socioekonomiska utmaningar, med hänvisning till att dessa är otrygga.

INTE SAMMA STÖD FÖR EGENORGANISERADE AKTIVITETER

Samtliga informanter menar att den egenorganiserade idrotten är större än den organiserade idrotten i områdena som är i fokus i denna studie. Här konstateras samtidigt att den egenorganiserade idrotten inte får samma stöd från kommunen och att nya strategier krävs för att tillmötesgå efterfrågan på "organiserad spontanidrott".

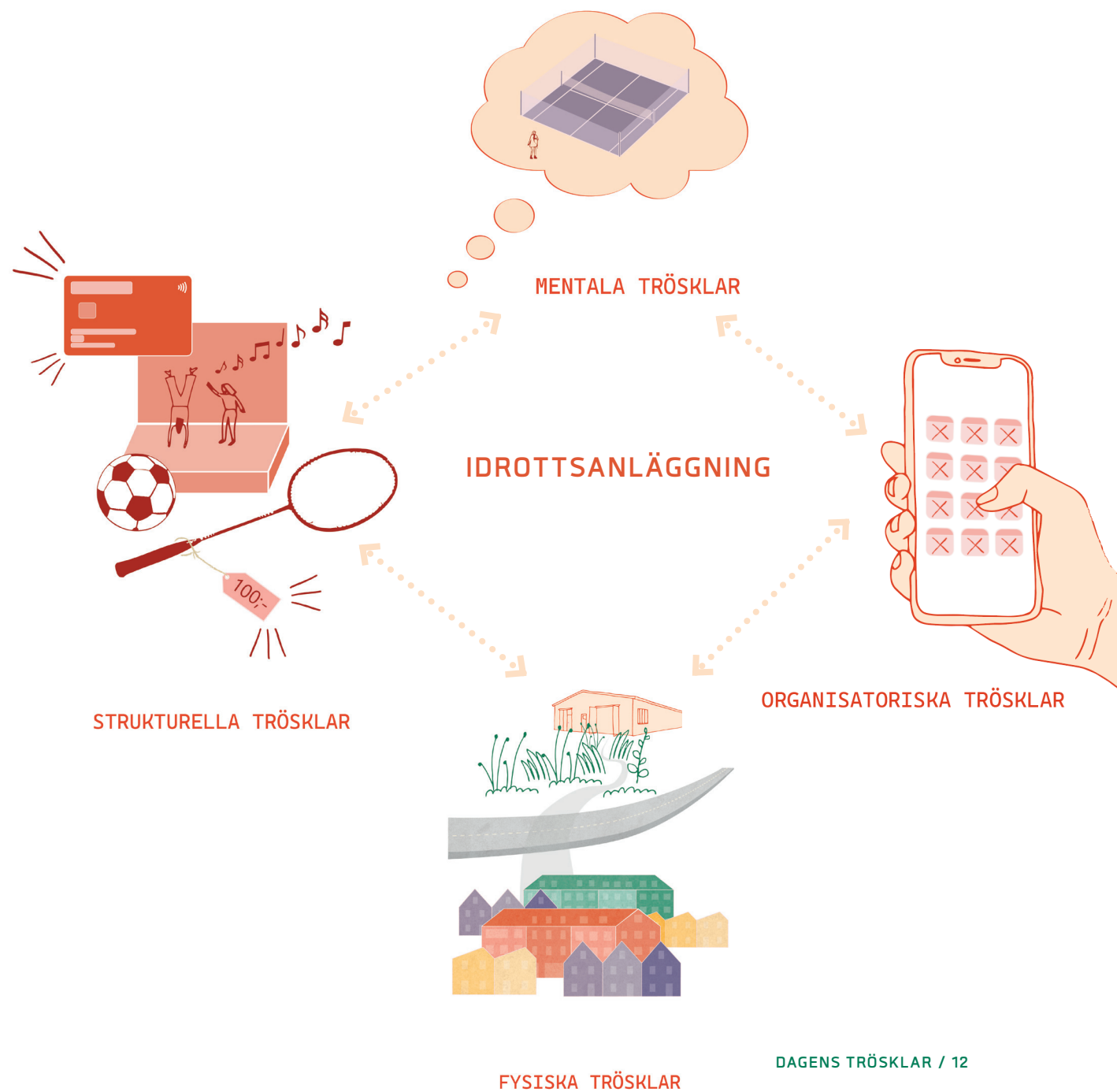
BRIST PÅ SAMVERKAN

Samtliga informanter lyfter bristen på samverkan mellan olika aktörer som en tröskel i sig. Här efterfrågas exempelvis mer samarbete mellan kommuner/förvaltningar, skola, fritidsgård, bostadsbolag, föreningsliv och civilsamhälle.

Trots den tematiska indelningen ovan är det viktigt att betona att samtliga frågor samspelar och påverkar varandra. Identifierande trösklar belyser komplexa frågor som inte går att lösa genom att titta på en fråga isolerat. Mentala trösklar hänger både ihop med socioekonomi, normer, kultur och trygghet samt den fysiska struktur som sätter olika förutsättningar och förväntningar.

De olika trösklarna kan också förstärka varandra, vilket antagligen påverkar de stora skillnader som ses i föreningsdelaktighet mellan områden med olika socioekonomiska förutsättningar. Barn och unga i resursstarka områden med goda socioekonomiska förhållanden, och föräldrar som har råd att lägga tid och engagemang, har troligtvis fler verktyg för att överbrygga mentala, organisatoriska och fysiska trösklar.

FALLSTUDIE BOKNINGSDATA

FALLSTUDIE

Som tidigare nämnts i metoddelen har bokningsdata från Biskopsgården och Bergsjön i Göteborgs stad, Rosengård och Södra Sofielund i Malmö stad samt Alby och Fittja i Botkyrka kommun analyserats. Fallstudien har genomförts som ett test för att se vilka möjligheter det finns att studera huruvida konkurrensen om idrottsanläggningar leder till att barn och unga i områden med stora socioekonomiska utmaningar får lägre tillgänglighet.

Efter avgränsningar och bortfall av data har följande slutsatser kunnat dras om indata från kommunerna.

OJÄMN NIVÅ I KOMMUNENS BOKNINGSSYSTEM GÖR FRÅGAN SVÅR ATT ANALYSERA

Den varierade nivån på indata från de tre kommunerna gör att det finns olika stora möjligheter att följa upp frågan med hjälp av bokningsdata. Kommunerna registrerar bokningsgrad på olika sätt, vilket gör dem svåra att jämföra med varandra. Många av föreningarna saknar organisationsnummer i systemet, vilket försvårar möjligheterna att studera i vilka områden som dessa engagerar barn och unga.

IDROTTSANLÄGGNINGARNA BOKAS AV FÖRENINGAR SOM INTE INGÅR I IDROTTSRÖRELSEN

Bortfallet av data visar att många idrottsanläggningar bokas av föreningar som inte ingår i idrottsrörelsen eller föreningar som inte väljer att ansöka om lokalt aktivitetsstöd. Det kan därför vara intressant att studera närmare hur denna fördelning ser ut och jämföra med föreningsstrukturer i andra typer av områden.

INGA GENOMGÅENDE UTTRÄNGNINGSEFFEKTER

Trots svårigheter med indata har 19 anläggningar (av totalt 43) i de sex utvalda stadsdelarna kunnat studerats närmare. Vid analysen av bokningsdata återfinns stora variationer mellan olika anläggningar. Andelen föreningar som aktiverar barn och unga lokalt i områden med stora socioekonomiska utmaningar varierar mellan 0-100 procent beroende på anläggning. Det går därför inte att dra några generella slutsatser om att det råder utträngningseffekter i de studerade områdena.

Vid analys av specifika anläggningar går det dock att dra slutsatser i kombination med den information som getts vid intervjutillfällena.

HÖGRE EFTERFRÅGAN PÅ SPORTHALLAR

Generellt visar sammanställningen en högre bokningsgrad av sporthallar, vilket antyder att efterfrågan på denna typ av anläggning är större. För de andra anläggningstyperna går det att se tendenser där en hög andel lokalt aktiva barn och unga ofta är förknippat med anläggningar med lägre bokningsgrad och därmed lägre efterfrågan.

STARKA LOKALA FÖRENINGAR OCH NÄRHETSPRINCIPER GER AVTRYCK I BOKNINGSDATA

I de fall det finns starka lokala föreningar, som byggt en långsiktighet i organisation och antalet medlemmar, återspeglas detta också i bokningsdata. Ett sådant exempel är Västra Hisingen Basket som bokar majoriteten av tiderna i Sjumilahallen i Biskopsgården.

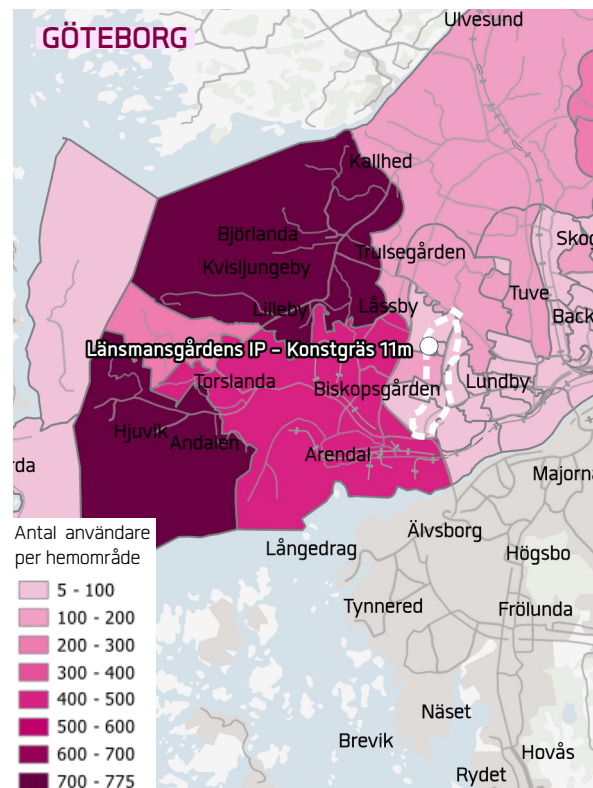
Samma mönster syns i Botkyrka kommun där kommunen arbetat aktivt för att ge förtur till föreningar som aktiverar barn och unga lokalt.

STORT UPPTAGNINGSMRÅDE FÖR SPECIALHALLAR

Specialhallarna uppvisar ett mönster som bekräftar uttalanden i genomförda intervjuer. Anläggningar som är idrottsspecifika (som ishallar, hallar för handboll med klister, gymnastik- och cheerleading-anläggningar) tenderar att ha lägre lokal anknytning bland sina brukare. Många utövare reser långt för att delta i sin idrott, vilket gör belägningsgraden hög och det är svårt för lokala föreningar att få tillgång till lokalen, oavsett om de verkar inom den aktuella idrotten eller ej.

På följande sidor visas kartor på ett urval av anläggningar i Botkyrka, Göteborg och Malmö. Urvalet är gjort för att visa olika grader av lokal aktivering och belysa att frågan är komplex.

Bokning av bollplaner

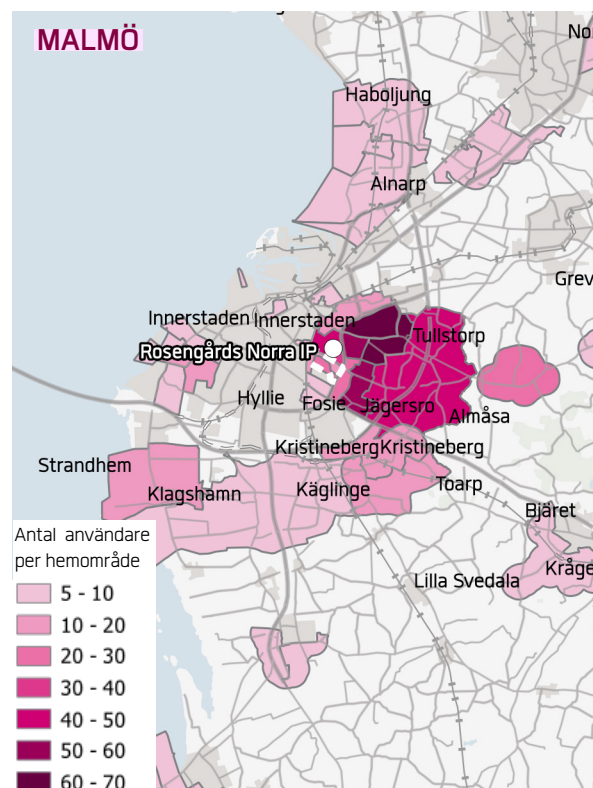
LÄNSMANSGÅRDENS IP

Anläggningstyp: Konstgräs, 11-spel

Bokningsgrad: 22 procent

Andel aktiva lokalt: 15 procent

Kommentar: Föreningar som bokar majoriteten av tiderna på bollplanen aktiverar främst barn och unga i intilliggande villaområden.

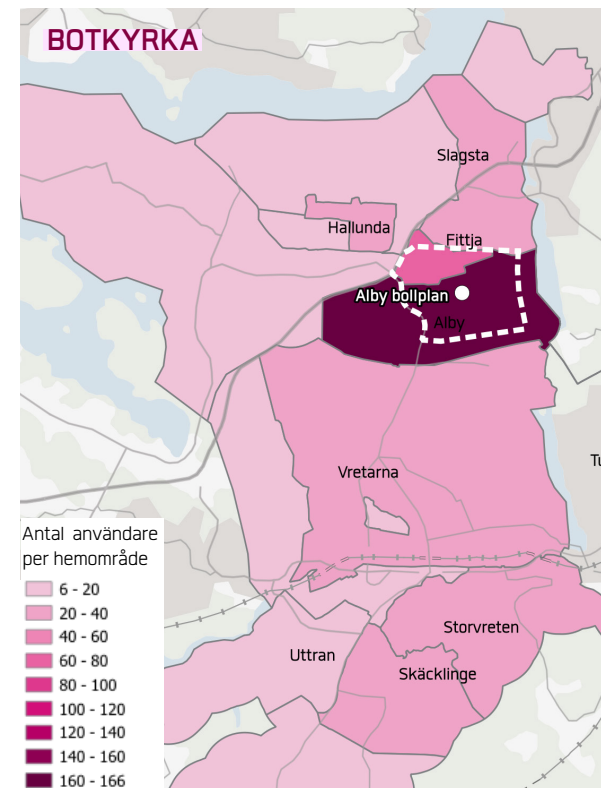
ROSENGÅRDS NORRA IP

Anläggningstyp: Konstgräs, 11-spel

Bokningsgrad: 64 procent

Andel aktiva lokalt: 25 procent

Kommentar: Föreningar som bokar majoriteten av tiderna på bollplanen aktiverar främst barn och unga i intilliggande villaområden.

ALBY BOLLPLAN

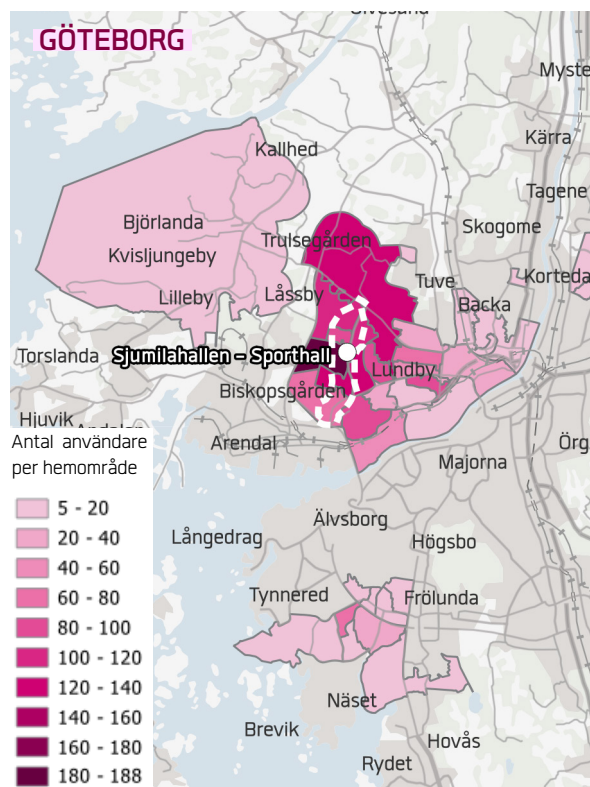
Anläggningstyp: Konstgräs, 11-spel

Bokningsgrad: 31 procent

Andel aktiva lokalt: 51 procent

Kommentar: Föreningar som bokar majoriteten av tiderna på bollplanen aktiverar främst barn och unga lokalt i området.

Bokning av idrottshallar

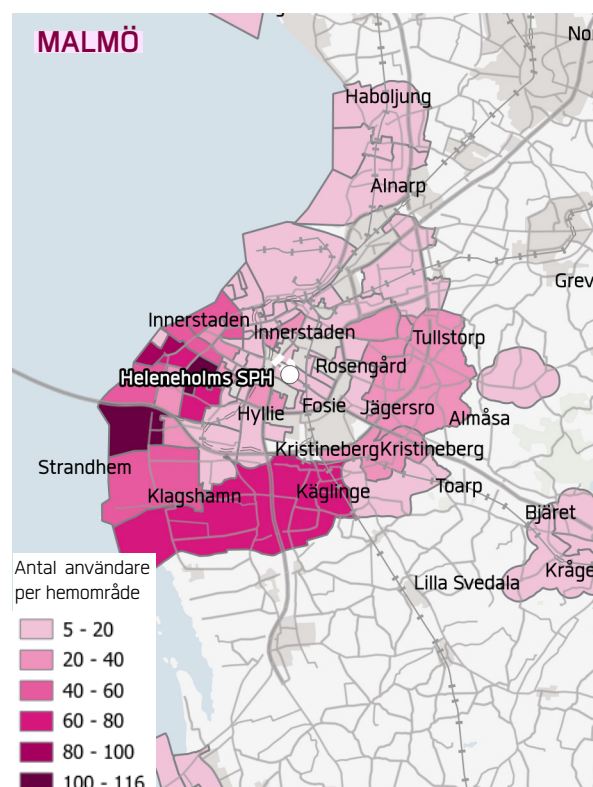
SJUMILAHALLEN

Anläggningstyp: Idrottshall

Bokningsgrad: 88 procent

Andel aktiva lokalt: 59 procent

Kommentar: Föreningar som bokar majoriteten av tiderna på bollplanen aktiverar främst barn och unga lokalt i Biskopsgården.

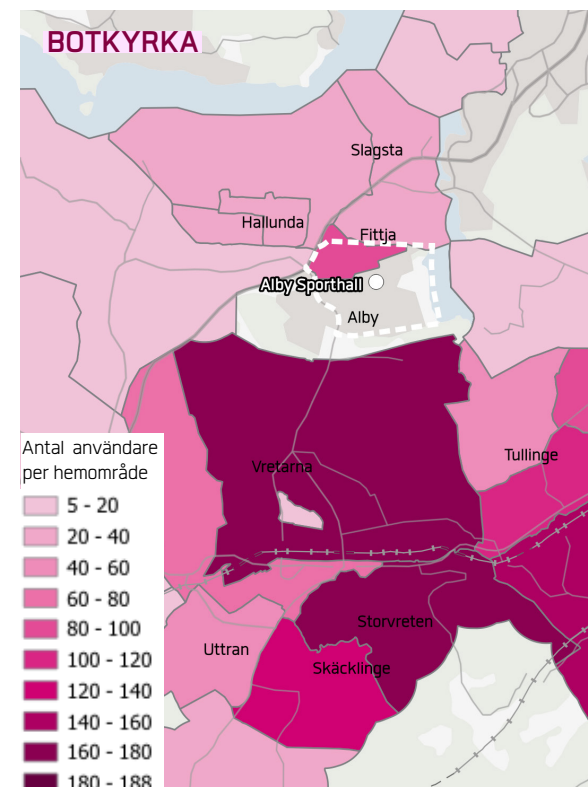
HELENEHOLMS SPORTHALL

Anläggningstyp: Idrottshall

Bokningsgrad: 81 procent

Andel aktiva lokalt: 1 procent

Kommentar: Föreningar som bokar majoriteten av tiderna i idrottshallen aktiverar främst barn och unga i omgivande villaområden eller i innerstaden.

ALBY SPORTHALL

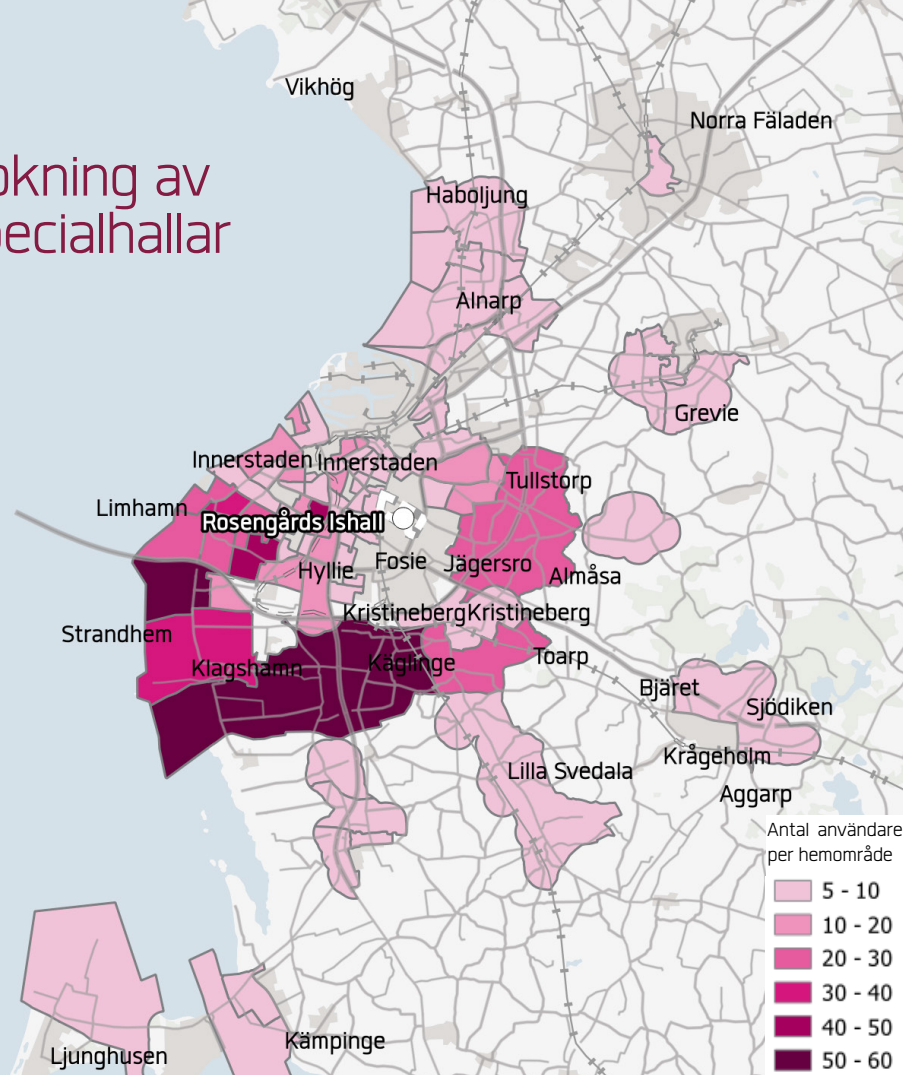
Anläggningstyp: Idrottshall

Bokningsgrad: 71 procent

Andel aktiva lokalt: 17 procent

Kommentar: Föreningar som bokar majoriteten av tiderna i idrottshallen aktiverar flest barn och unga i närliggande villaområden.

Bokning av specialhallar

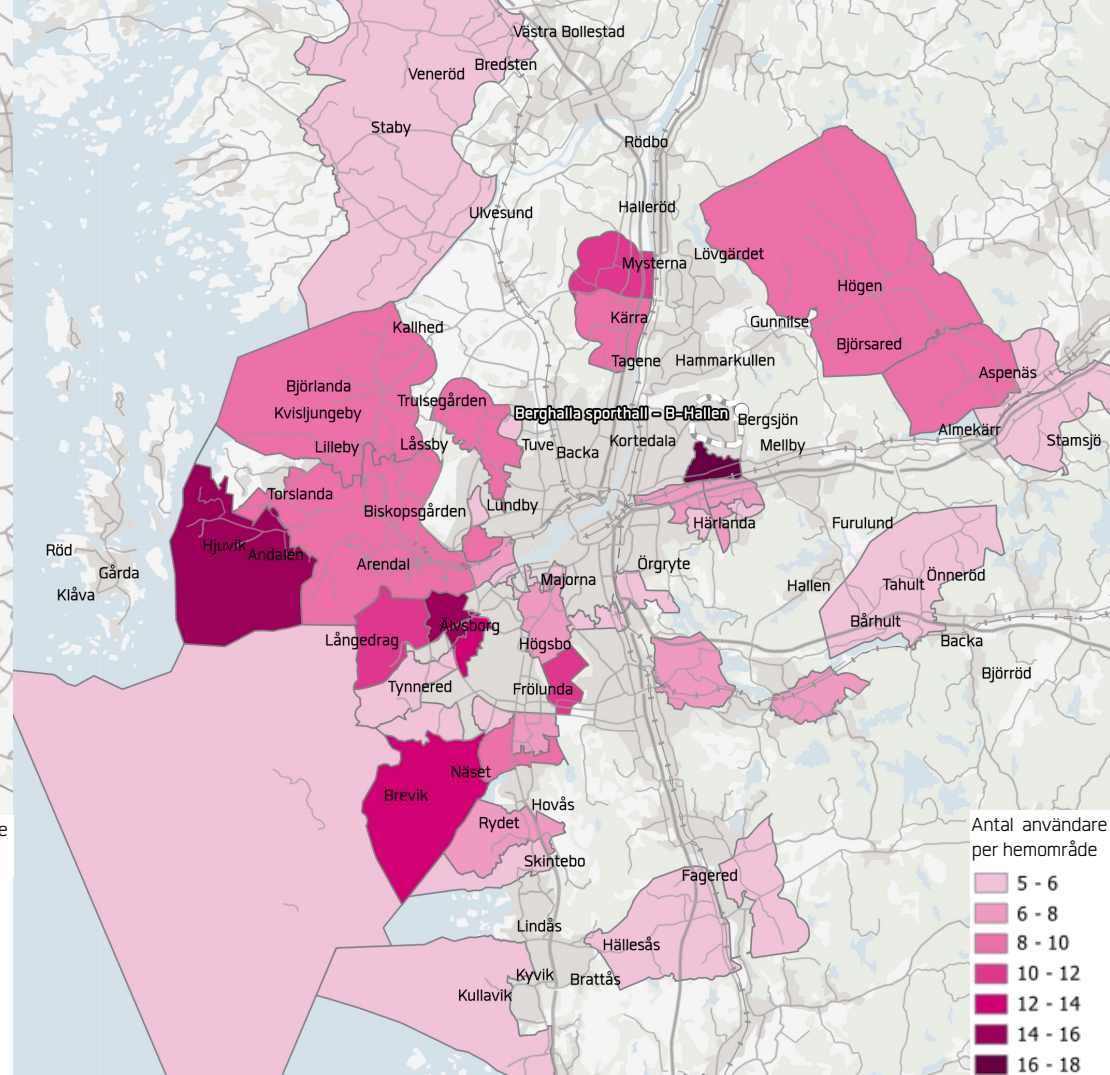
ROSENGÅRDS ISHALL

Anläggningstyp: Specialhall, ishall

Bokningsgrad: 73 procent

Andel aktiva lokalt: 1 procent

Kommentar: Föreningar som bokar majoriteten av tiderna i ishallen aktiverar främst barn i småhusområden i Malmös utkanter. Kartan visar också dragningskraften regionalt i kranskommuner.

BERGHALLA SPORTHALL, B-HALLEN

Anläggningstyp: Sporthall som endast används av cheerleadingförening

Bokningsgrad: 83 procent

Andel aktiva lokalt: 0 procent

Kommentar: Föreningar som bokar majoriteten av tiderna i cheerleadinghallen aktiverar främst barn och unga i småhusområden i Göteborg. Kartan visar också dragningskraften regionalt.

Bokning av skolhallar

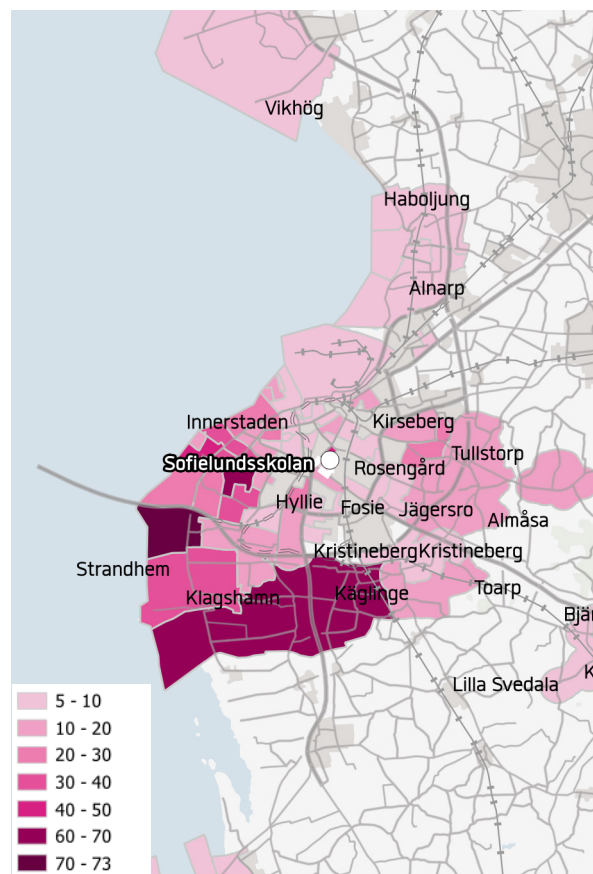
VÅRVINDENS FRITIDSGÅRD

Anläggningstyp: Gymnastiksal

Bokningsgrad: 20 procent

Andel aktiva lokalt: 99 procent

Kommentar: Föreningar som bokar majoriteten av tiderna i gymnastiksalen aktiverar nästan uteslutande barn och unga lokalt.

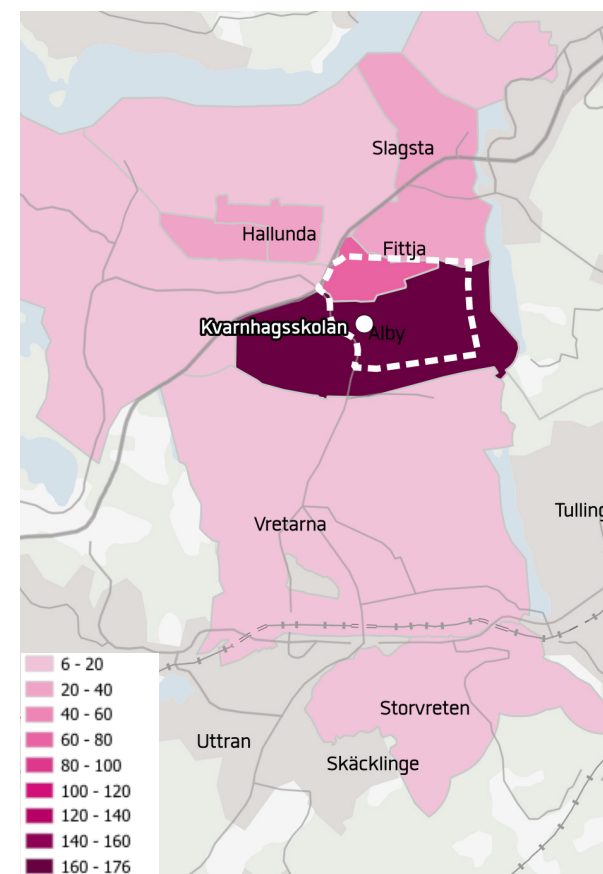
SOFIELUNDSSKOLAN

Anläggningstyp: Gymnastiksal

Bokningsgrad: 62 procent

Andel aktiva lokalt: 5 procent

Kommentar: Föreningar som bokar majoriteten av tiderna i gymnastiksalen aktiverar barn och unga i andra delar av Malmö.

KVARNHAGSSKOLAN

Anläggningstyp: Gymnastiksal

Bokningsgrad: 15 procent

Andel aktiva lokalt: 68 procent

Kommentar: Föreningar som bokar majoriteten av tiderna i gymnastiksalen aktiverar främst barn och unga lokalt i området.

I följande kapitel presenteras några av informanternas goda exempel på arbetssätt, anläggningar, lägen eller åtgärder för sänkta trösklar.

Gemensamt för många av dem är att dialog och samarbete mellan olika aktörer varit avgörande för att göra skillnad.

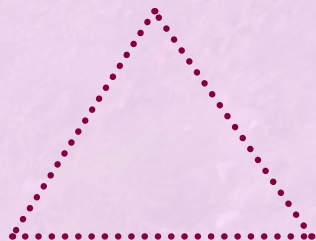
GODA EXEMPEL

DEN "DANSKA MODELLEN"

Flera av informanterna hänvisar till den "danska modellen" som ett framgångsrikt arbetssätt där de använder utformning av anläggningar som ett sätt att sänka trösklarna för deltagande i idrottsrörelsen. Nyckeln är organisationen Lokal- och anläggningsfonden (LOA-fonden), som verkar under Kulturminderiet i Danmark. Deras uppdrag är att ge kunskapsstöd och finansiering för att befintliga eller nya anläggningar för idrott och kultur ska utvecklas till framtidens mötesplatser. För att kvalificera för ekonomiskt stöd från fonden krävs att utformningen är nytänkande och inkluderande för grupper som inte redan är fysiskt aktiva.

Deras arbetssätt utgår från en triangel som inkluderar aspekterna arkitektur, aktivitet och organisation. Samtliga tre delar måste samspela för att skapa goda idrottsmiljöer och inbjudande mötesplatser som lockar fler. Som inspel till planprocessen framhävs också vikten av att se varje projekt som unikt då det ska svara mot olika behov i det aktuella området. Arbetet ska ses som en social investering och inte som ett vanligt byggprojekt av en anläggning.

Arkitektur

Organisation

Aktivitet

PLADS TIL PIGER

Just nu har LOA-fonden en pågående kampanj som syftar till att utveckla anläggningar som särskilt ska attrahera och tillmötesgå behov hos unga tjejer och kvinnor. Sex specifika projekt har valts ut och handlar både om tillbyggnader av befintliga inomhusanläggningar, kompletterande ytor kring en fotbollsplan och ett rörelsestråk som knyter ihop sportanläggningarna med stadens övriga rum. Tjejer och kvinnor inkluderas i samtliga processer för att säkerställa att anläggningarna möter deras behov.

HERNING FOTBOLLSEXPERIMENT

Herning fotbollsexperiment är ett av många exempel på anläggningar där LOA-fonden gått in med stöd. Istället för en vanlig fotbollsplan inhägnad med staket har gränserna mjukats upp med en mur som också kan fungera som sittplatser. Den traditionella bollplanen omges av aktivitetsytor som bjuder in till lek och rörelse. De normbrytande elementen gör att barn och unga själva får hitta på reglerna. Ett liknande koncept genomförs nu i Nørrebro i Köpenhamn som är en stadsdel med socioekonomiska utmaningar.

SPOR10

SÄNKTA MENTALA, STRUKTURELLA OCH FYSISKA TRÖSKLAR

I gamla industrilokaler i Jernbanebyen i Köpenhamn har Sport10 utvecklats till en mötesplats som samlar människor oavsett ålder, kön och bakgrund. Platsen fungerar som ett centrum för gemenskap, fysisk aktivitet, kultur och hållbar stadsutveckling. Här erbjuds aktiviteter som barn-gymnastik, boxning, parkour, rullskridskoåkning, lek och utomhusträning parallellt med konsutställningar, föreläsningar och gemensamma måltider vid långbord. Varje onsdag erbjuds gratis aktiviteter i lokalerna.

RÅGSVEDS MOTORIK- OCH DANSBANA

SÄNKTA MENTALA OCH FYSISKA TRÖSKLAR

Genom en medskapade process med unga tjejer i Rågsved kompletterades Rågsveds bollplan med en motorik- och dansbana, lekytor, sittplatser, läktare, bouldbana, parkour och toaletter som möjliggör liv och samspel mellan matcherna.

Då anläggningen ligger i närheten av Rågsveds skola används ytorna ofta inom idrottsundervisningen och eleverna får möjlighet att upptäcka platsen och hur den kan användas under skoltid med vägledning av en vuxen.

SKATENATION PÅ TENSTA TRÄFF

SÄNKTA STRUKTURELLA OCH FYSISKA TRÖSKLAR

Skate Nation är ett initiativ som riktar sig till barn och unga i åldrarna 7-20 år, med fokus på nyanlända svenskar eller de som inte har svenskfödda föräldrar. Arbetet görs i samarbete med Fryshuset och har sedan uppstarten 2022 lockat ungdomar till mötesplatsen Tensta träff där de skejtar tillsammans varannan tisdag. Vid varje tillfälle erbjuds också läxläsning. Det centrurnära läget har gjort att både barn och deras föräldrar deltagit. Exemplet visar att stora, flexibla, befintliga lokaler kan användas för nya ändamål.

**Skatesession
Tensta Träff**

**Skate
Nation**

**Tisdagar
16:30-19:00**

**Brädor och coacher
på plats - allt är
gratis!**

WAHLBECKSHALLEN

SÄNKTA FYSISKA OCH ORGANISATORISKA TRÖSKLAR

Konstgräsplanen i Ryd i Linköpings kommun byggdes om till en arena för innebandy, handboll och futsal. Kommunen tog bort hela konstgräsmattan och ersatte med ett golv som kombinerar fler idrotter och öppnar upp för att fler ska kunna använda platsen. En 100-metersbana och en sandlåda har också adderats, vilket gör att en ytterligare en föreningen eller idrott kan etablera sig i eller i direkt anslutning till området.

"SKOLA SOM ARENA"

SÄNKTA STRUKTURELLA, FYSISKA OCH ORGANISATORISKA TRÖSKLAR

"Skola som arena" är ett samverksprojekt för företag, föreningar och kommunala verksamheter i Göteborgs stad för att barn och unga ska få mer jämlika uppväxtvillkor. Det gör staden genom att öppna skolan och göra det till en mötesplats. Tillsammans med barn, unga och deras familjer fylls skolan med aktiviteter före och efter skoltid. På så vis aktiveras fler, outnyttjade skolhallar används samtidigt som de kan avlasta trycket på övriga anläggningar under vardagskvällar. Tröskeln blir låg när barn och unga kan vara kvar på skolan och utföra sin fritidsaktivitet.

BOTKYRKAS NÄRHETSPRINCIP

SÄNKTA ORGANISATORISKA TRÖSKLAR

Botkyrka kommun är en av flera kommuner som har beslutat att arbeta efter en närhetsprincip. Föreningens huvudsakliga upptagningsområde styr i möjligaste mån tidsfördelningen för barn upp till 13 år. Det innebär att barn ska ha nära till anläggningarna (Botkyrka kommun, 2019).

Kommunen har också investerat i ett passersystem där endast en QR-kod krävs för att få tillgång till nio sporthallar och tio skolhallar. Belysning tänds och släcks automatiskt och QR-koder inne i anläggningen ger tillgång till förråd med utrustning. Det här, tillsammans med andra kommuners stävan efter att uppnå system för direktbokning, är ett steg i rätt riktning för att sänka de organisatoriska trösklarna.

I följande kapitel presenteras rekommendationer för framtidens anläggningar i områden med socioekonomiska utmaningar. De baseras på de goda exempel på sänkta trösklar som framkommit i intervjustudien. Dessa delas in i fyra övergripande teman

- Var nära barnen
- Bjud in alla
- Samla aktiviteter
- Var en god värd

**SÅ SÄNKER VI
TRÖSKLARNA**

VAR NÄRA BARNEN

BOSTADSNÄRA

Flera informanter vittnar om att barn och unga i de aktuella områdena ofta är väldigt lokala i sina rörelsemönster och att bostadsgården är en viktig plats för att nå dem. Olika aktörer berättar om exempel där föreningsliv och bostadsbolag samarbetat för att bygga temporära anläggningar och hålla i aktiviteter på bostadsgårdarna för att tröskeln ska bli så låg som möjligt. Exempel på utformning av bostadsgårdar som uppmuntrar till rörelse förekommer också, och även om detta inte direkt ökar föreningsdelaktigheten så sker små knuffar i rätt riktning.

SKOLNÄRA

Flera informanter lyfter skolhallarna som en outnyttjad resurs, både innan skolan börjar och tiden mellan lektionstid och innan föreningslivet använder lokalerna kvällstid. En anläggning i eller i direkt anslutning till skolan är dessutom lättillgänglig för barnen, utan att föräldrar behöver engageras för transport eller att aktiviteten konkurrerar om attraktiva anläggningstider kvällstid. Om det finns tillgång till redskap, material eller förrådsmöjligheter underlättar detta ytterligare.

CENTRUMNÄRA

Informanterna vittnar om att aktiviteter och anläggningar i centrala lägen sänker både mentala och fysiska trösklar. Där finns redan naturlig rörelse och föräldrarna har en relation till platsen. Flera goda exempel rör befintliga lokaler i centrumfastigheter som börjat användas för idrottsutövande, exempelvis en tom butikslokal i Mirum Galleria i Hageby i Norrköping.

“För föräldrarna krävs ofta en anknytning till plats eller person, men helst till både och.”

BJUD IN ALLA

TRYGG VÄG

Utöver ett läge nära barnen visar det sig att vägen dit är viktig. Att sträckan upplevs som trygg, både socialt och trafikalt, kan ibland vara avgörande för att barn och föräldrar ska känna sig trygga med att barnen rör sig själva till anläggningen.

Forskning visar också att utformningen av "aktiverande stråk" till anläggningen kan ge en "knuff i rätt riktning" (nudging) och bjuder in till att uppleva de anläggningar som erbjuds (Book & Högdahl, 2022).

MJUKA GRÄNSER

Både forskning och exempel på platser visar en utformning som "mjukar upp gränserna" in till anläggningarna är framgångsrika för att bjuda in fler. Detta gäller både för inomhus- och utomhusanläggningar och kan benämnas som en "activity gradient". De syftar till att sänka tröskeln mellan idrottens och stadens övriga rum (Varna & Tiesdell, 2010).

Normbrytande och lekfulla element eller linjer har också visat sig kunna fungera som en språngbräda för att våga ta sig an en plats (Book & Högdahl, 2022).

VÄLKOMNANDE ENTRÉ

En välkomnande entré beskrivs som en viktig del i att fler ska känna att anläggningarna bjuder in alla. För inomhusanläggningar kan det handla om att tydligare markera entrén via dess placering, genomsläpplighet, utformning och öppettider. För utomhusanläggningar verkar det snarare handla om att tona ner entréernas betydelse genom att mjuka upp gränserna, så att entrén i sig inte blir en tröskel att överkomma.

"Det måste finnas en inbjudan till rörelse."

SAMLA AKTIVITETER

BLANDNING AV AKTIVITETER OCH FUNKTIONER

För att locka så många olika grupper som möjligt till en plats återkommer goda exempel där flera olika typer av aktiviteter samlas och läggs jäms med varandra. Det lockar både olika målgrupper och möjliggör för barn och unga att upptäcka olika typer av idrott, kultur eller övriga aktiviteter.

Att förlägga ytor för sociala ändamål intill de renodlade ytorna för idrottsutövande är också återkommande bland de goda exemplen i intervjuerna. Sittplatser, läktare, lekplats, utegym och caféverksamhet underlättar både föräldraengagemang och ger möjlighet att delta i olika grad.

NORMBRYTANDE AKTIVITETER

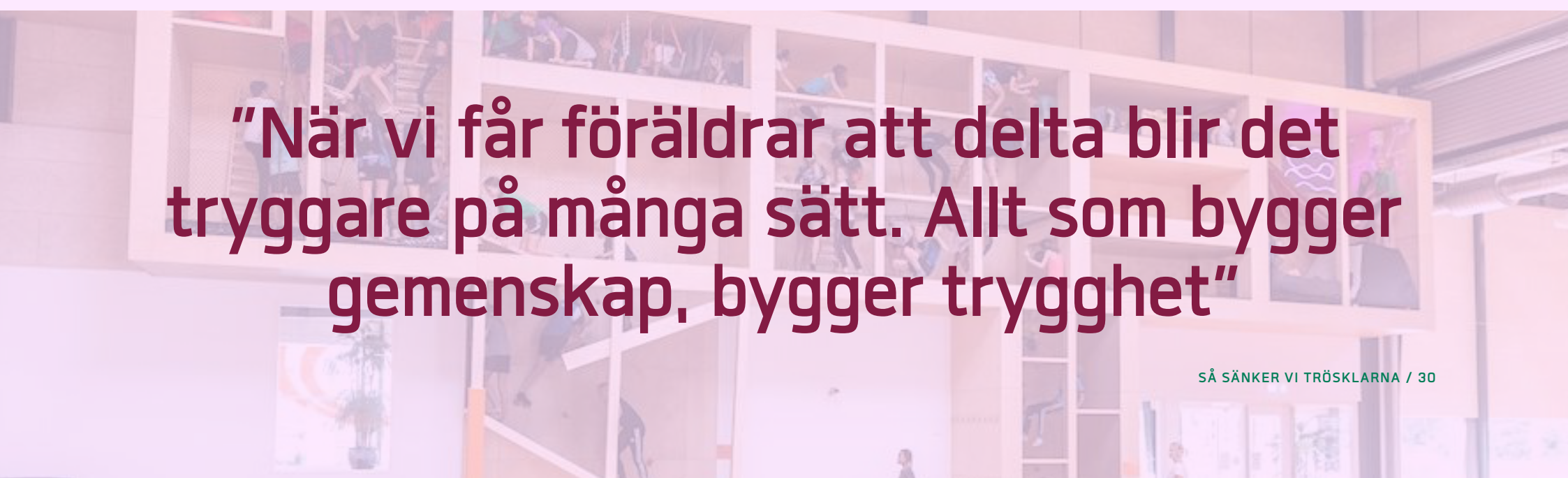
Både idrottsföreningar och organisationer lyfter att de i allt högre grad arbetar med att erbjuda aktiviteter som avviker från befintliga traditioner och regler. Flera exempel visar att det särskilt verkar tilltala barn och unga som inte känner att de identifierar sig med de traditionella föreningssporterna. Exempel på aktiviteter är "Hand the ball" eller Streetbasket.

Det kan också handla om att erbjuda drop in-aktiviteter som "Drive in-fotboll" på helgkvällar eller att föräldrar och barn kan träna samtidigt i en tudelad lokal (exempelvis Boll ihop i Linköping och mamma-barn-träning). Detta ställer krav på flexibla lokaler som går att dela upp i mindre delar eller större lokaler utan fixerade linjer och regler.

GRUNDLÄGGANDE SERVICE

Anläggningar som erbjuder grundläggande service så som toaletter, omklädningsrum och vattenkran sänker trösklarna, inte minst för unga tjejer. Flera lyfter också att ett rum för läxläsning, ett café eller en kioskbyggnad som idrottsföreningen själv får drifta kan skapa stora sociala mervärden.

Förrådsutrymmen är också en fråga som lyfts som en möjliggörare, då tillgången till ett eget förråd för den lokala idrottsföreningen kan tillgängliggöra fler anläggningar. Detta gäller exempelvis skolhallar, som annars inte anses möta idrottsföreningens behov. Hög standard på skötsel och underhåll gör också att användarna av en anläggning känner att platsen och de själva är värda att investera i.

"När vi får föräldrar att delta blir det tryggare på många sätt. Allt som bygger gemenskap, bygger trygghet"

VAR EN GOD VÄRD

INFORMERA

Goda exempel kopplat till kommunens värdskap handlar om att tydligt kommunicera tillgänglighet och uppmuntra till användning. Exempel på detta kan vara informationskampanjer eller att strålkastarbelysning lämnas tänd för att visa att fotbollsplanerna får användas mellan bokningar.

FÖRENKLA BOKNINGSSYSTEM

Bokningssystem som gör det enklare att boka strötider med kort framförhållning sänker trösklarna för mindre etablerade idrottsföreningar och egenorganiserad idrott. Luleå och Jönköpings kommun har framgångsrikt testat system för direktbokning där föreningar eller privatpersoner kan boka, betala och få passerkod i mobiltelefonen. Flera kommuner och RF-SISU-distrikt erbjuder också utbildningar till idrottsföreningar för att öka förståelsen för hur bokningssystem och fördelningsprinciper fungerar.

Vissa kommuner arbetar också specifikt med närhetsprinciper vid fördelning av tider och ger förtur till idrottsföreningar som aktiverar lokalt.

BEMANNA

Andra exempel på insatser som sänker trösklar är bemanning av anläggningar, för att öka vuxennärvaro och trygghet. Även lotsning av barn, från skola till aktiviteten, ges som ett gott exempel för att göra barnen mindre beroende av föräldrars tid eller engagemang.

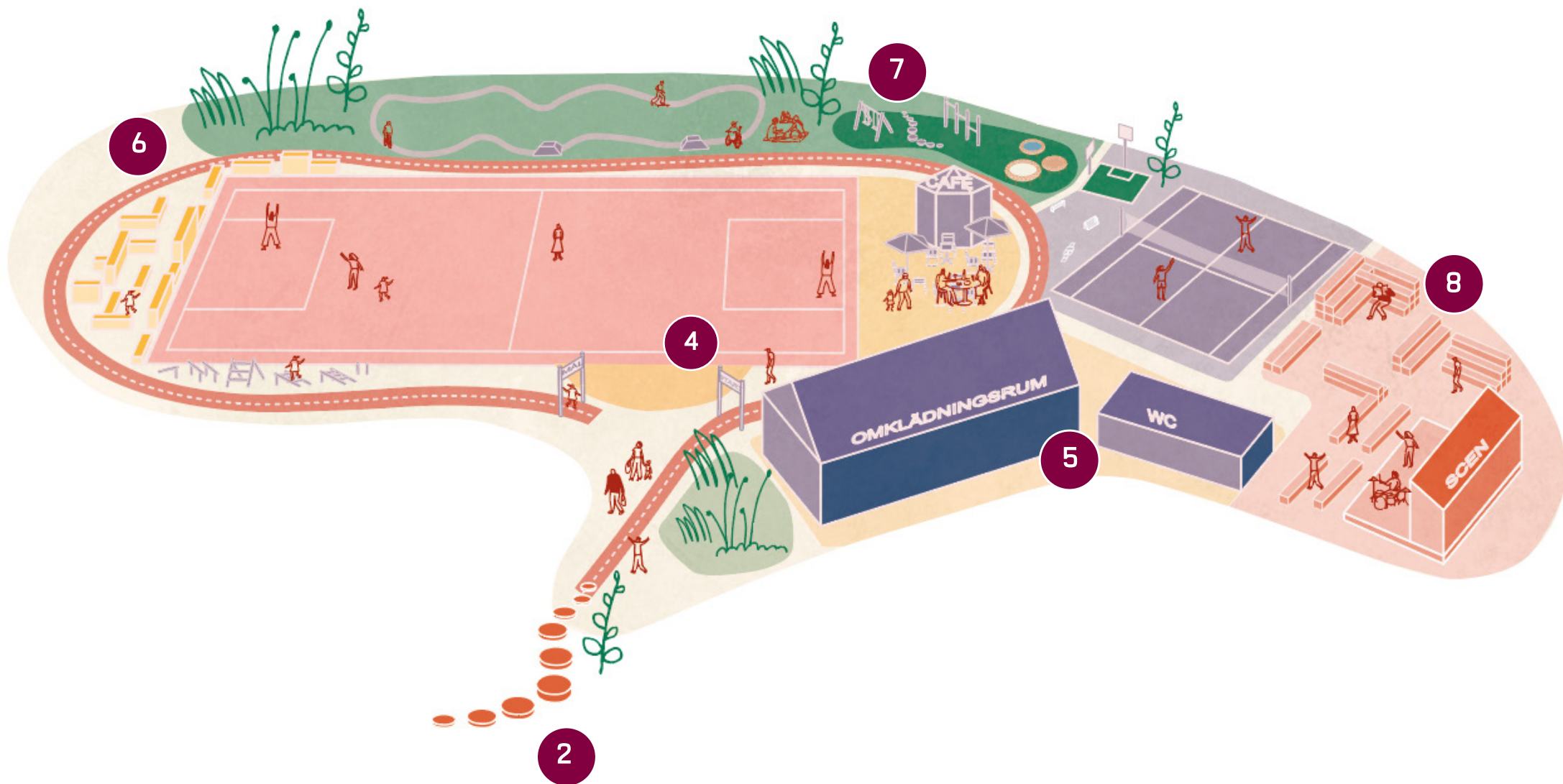
A group of children are playing soccer on a wooden floor. They are wearing various athletic clothes and sneakers. The image is slightly blurred, suggesting movement. The text is overlaid on this image.

“Föreningarna vet inte hur bokningen fungerar. När det är dags att bedriva verksamhet finns inga lediga tider.”

Checklista för mer inbjudande idrottsmiljöer

- Rätt läge** 1 Ligger anläggningen på en plats som enkelt nås av barn och unga? Är det en plats som är befolkad och välkänd?
- Trygg väg** 2 Hur tar de sig dit? Kan de ta sig dit självständigt? Känns vägen trygg? Kan vägen dit bli en inbjudan till rörelse?
- Rätt målgrupper** 3 Vad efterfrågar barn och unga i området? Vad efterfrågar tjejer? Vad skulle locka föräldrar till platsen? Vilka funktioner önskar det lokala föreningslivet? Gör en förstudie!
- Välkomnande entré** 4 Utformas entrén på ett som bjuder in och inkluderar? Är det lätt att känna sig uttittad?
- Basservice** 5 Har vi säkerställt tillgång till toalett, vatten, omklädningsrum och förråd? I inomhusanläggning, finns ytor för mellanmål, läsläsning eller kafeteria?
- Mjuka gränser** 6 Kan vi skapa en gradient av element och lekfulla inslag som ramar in anläggningen?
- Samla aktiviteter** 7 Kan vi samla olika idrotter, aktiviteter och funktioner som tilltalar flera målgrupper och generationer? Finns det sociala ytor för föräldrar eller syskon? Möjliggör utformningen för att föreningar eller övriga brukare kan vara på platsen samtidigt?
- Bredda aktiviteter** 8 Möjliggör vi för aktiviteter som inte tillhör de traditionella? Finns ytor för passivt deltagande eller olika grader av aktivitet (ex "onstage", "backstage", "offstage")?
- Värdskap** 9 Hur kommunicerar vi att alla är välkomna att nyttja platsen? Är det lätt att boka? Är det möjligt att bemanna? Kan vi samverka med föreningar eller civilsamhälle som kan erbjuda aktiviteter för föräldrar och syskon?
- Låga kostnader** 10 Har vi säkerställt att kostnader hålls låga för att välkomna fler?

**Planera framtidens
idrottsanläggningar som
öppna mötesplatser!**

DISKUSSION

DISKUSSION

INGA ENKLA LÖSNINGAR

Kartläggningen av trösklar och dess samspel visar att barns och ungas låga föreningsidrottande i områden med socioekonomiska utmaningar är komplexa frågor. Boendemönster, normer, socioekonomi och segregation är processer som inte enbart går att lösa genom utformningen av den byggda miljön. Barn och ungas känsla av att de har rätt att använda platser och att känna sig hemma där kräver både inkluderande processer, värdskap, aktiviteter och arkitektur.

Goda exempel på genomförda projekt och checklistor för utformning är en viktig pusselbit, men när det kommer till ungas idrottsutövande i dessa områden blir det tydligt att kostnader, typ av aktivitet, skolans roll, föreningarnas rekrytering och vägen via föräldrarna blir viktig. Att fortsatt utmana normer och verka för trafikal och social trygghet på en områdesnivå är också avgörande för barns rörelsefrihet.

FYSISK AKTIVITET BÖR VARA NÄRVARANDE I PLANERINGENS ALLA SKEDEN

Frågan om tillgängliga idrottsanläggningar är kopplad till jämlikhet, folkhälsa och barnrätt. Fysisk aktivitet bör därför vara en ständigt närvarande fråga i planeringens alla skeden. Dels för att tidigt säkra utrymme för fysisk aktivitet i centrala områden och dels i funktionsprogram för att den aktuella platsen ska utformas för att möta områdets och målgrupps behov.

ÖPPNARE INOMHUSANLÄGGNINGAR NÖDVÄNDIGT

Så som inomhusanläggningar ofta ser ut idag krävs att en bokning och en förening är bryggan mellan barnet/ungdomen och den fysiska aktiviteten. Det är därför enklare att hitta goda exempel på utomhusmiljöer som blir en språngbräda in i rörelseglädje, till följd av inbjudande utformning. För att inomhusanläggningar ska få samma potential måste dessa bli öppnare och erbjuda aktiviteter och funktioner som inte direkt är kopplade till idrottsutövande. I områden med stora problem med otrygghet och kriminalitet är det dock flera anläggningar som går i motsatt riktning och blir alltmer slutna och skyddade miljöer.

HITTA BALANS MELLAN LOKALA OCH REGIONALA ANVÄNDARE

Studien av bokningsdata visar inga genomgående mönster av utträngningseffekter. När anläggningar studeras enskild går det dock att återfinna fall där majoriteten av idrottsföreningarna som bokar tiderna (i en anläggning i ett område med socioekonomiska utmaningar) främst aktiverar barn och unga i ett närliggande område med bättre socioekonomiska förutsättningar. Där detta överlappar med hög bokningsgrad kan det resultera i utträngningseffekter som påverkar barns tillgång till organiserat idrottsutövande på ett negativt sätt.

I allt mer segregerade svenska kommuner uppstår därför målkonflikter om kommunen ska arbeta med lokal förtur till attraktiva tider, för att öka rörelse och föreningsdeltagande i områden med socioekonomiska utmaningar, eller stötta det inflöde av människor från andra kommuner som sker tack vare idrottsanläggningarna.

BEHOV AV ATT UPPGRADERA BEFINTLIGA LOKALER

Som tidigare studier konstaterat finns det relativt god tillgång på anläggningar i områden byggda mellan 1960-1980 (Spacescape, 2025). I områden som är utvalda i den här studien är det kanske inte främst fler anläggningar som behövs, utan att dessa ska anpassas för att inrymma fler aktiviteter och bjuda in fler målgrupper. Likt LOA-fondens kampanj "Plads til piger" kan det handla om att komplettera befintliga anläggningar med sociala ytor, förrådsmöjligheter, toaletter eller aktiverande stråk runt anläggningen.

Goda exempel visar också att tomma lokaler i centrum eller skolhallar kan tillgängliggöras för att erbjuda aktiviteter och rörelse i lägen där barnen redan befinner sig.

ALLA MÅSTE SAMARBETA

Sammanställningen av trösklar och goda exempel visar att det än så länge finns få exempel som lyckas ta ett helhetsgrepp kring aktiviteter, arkitektur och organisation. Flera av exemplen lyfter också aktivering av gränszonen runt själva idrottsytan med lektytor, sittplatser, belysning och bemanning. Det gör frågan om ansvar till en relevant aspekt, något som måste säkerställas för att inte riskera att viktiga delar faller mellan stolarna.

Frågor som bör studeras vidare är hur vi kan skapa gemensamt ansvar och samverkan för att ta oss an helheten.

REFERENSER

Book, K. & Högdahl, E. (2022) Equalizer: breakingdown the barriers at informal outdoor sport and recreational spaces, Leisure Studies

Botkyrka kommun (2019) Villkor och fördelningsmodell för uthyrning av idrottsanläggningar och skollokaler i Botkyrka kommun

Göteborgs stad, Skola som arena <https://goteborg.se/wps/portal/enhetssida/skola-som-arena>

Göteborgs stad (2014) Parker och naturområden. Riktlinjer för jämställdhetsarbete.

Legeby, A (2024) Sustainable access to sports facilities in an urban context

NTF (2017) Barns trafiksäkerhet – vuxnas ansvar. Föräldrar till skolbarn 6-12 år. 0000-fo-ra-ldrar-skolbarn_web_171206.pdf 2025-04-02.

Riksidrottsförbundet (2023) Socioekonomi påverkar ungas idrottande – Ny metod för att förstå skillnader i deltagande mellan landets bostadsområden av Jonas Arnoldsson.

SkateNation <https://skatenation.se/event/skate-session-pa-tensta-traff/>

Spacescape (2025) Tillgång till idrott i nybyggda områden

van den Berg, P, Waygood, E, van de Craats I, Kemperman, A (2020) Factors affecting parental safety perception, satisfaction with school travel and mood in primary school children in the Netherlands, Journal of Transport & Health, Volume 16, 2020, 100837, ISSN 2214-1405, <https://doi.org/10.1016/j.jth.2020.100837>.

Varna, G., & Tiesdell, S. (2010). Assessing the publicness of public space: The star model of publicness. Journal of Urban Design.

INTERVJUER

Botkyrka kommun, en representant (2025-04-09)

Göteborgs stad, fyra representanter (2025-04-29)

Linköpings kommun, en representant (2025-04-09)

Stockholms stad, tre representanter (2025-04-24)

RF-SISU Skåne, en representant (2025-04-08)

RF-SISU Västmanland, två representanter (2025-04-08)

RF-SISU Östergötland, en representant (2025-04-08)

GUIF Handboll, en representant (2025-04-23)

Området IF, en representant (2025-04-30)

Kista SC, en representant (2025-04-28)

Korpen Huddinge-Botkyrka, en representant (2025-05-08)

Västra Hisingen basket, en representant (2025-04-09)

Ola Mattsson, LOA-fonden (2025-04-25)

Fryshuset Stockholm, två representanter (2025-05-09)

Karin Book, lektor i idrottsvetenskap vid Malmö universitet (2025-04-25)

SPACESCAPE

Spacescape AB / Östgötagatan 100 / Box 4700 / SE-116 92 Stockholm / Sweden
Tel +46 8 452 97 67 / www.spacescape.se / info@spacescape.se